Přednáška 6
Volba strany: ekonomické hlasování, personalizace hlasování a role lídrů

Lukáš Linek
Katedra sociologie FFUK, kurz Volební chování

Politika a hospodářství

- vztah mezi hospodářstvím a politikou je dlouhodobě zkoumán
- reaction/outcome function – vliv vlád a veřejných politik na hospodářskou výkonnost
- vote/popularity function – vliv hospodářství a jeho hodnocení na podporu vlády

Ekonomické hlasování

- model odměny a trestu (*reward-punishing model*) vs. prospektivní hlasování
- dochází k odměně a trestání nebo si voliči prostě vybírají to, co bude nejlepší pro ekonomiku?
- stav hospodářství jako valenční téma, každý chce prosperující hospodářství s nízkou inflací a nezaměstnaností (respondenty vnímaná kompetence k řešení hospodářství)

Ekonomické hlasování: P-funkce

- P jako popularity
- korelace objektivních ekonomických indikátorů a podpory prezidenta/vlády/vládní strany
- další nezávislé proměnné: skandál, válka, mezinárodní krize, volební cyklus

- postoje: hodnocení ekonomiky, spotřebitelský barometr
- měří popularitu, nikoli volbu

Ekonomické hlasování: V-funkce

- V jako vote
- korelace objektivních ekonomických indikátorů a výsledku vládních stran
- další nezávislé proměnné: obhajoba, prezidentova popularita

- hlavní a menší vládní strany
- strana premiéra, strana ministra financí
- corruption voting (Tavits 2016)

Ekonomické hlasování subjektivní

- kauzální mechanismus vlivu objektivních faktorů na podporu stran - subjektivní hodnocení ekonomiky
- předmět (*target*) - sociotropické vs. egocentrické
- časová perspektiva (*time*) - retrospektivní (Key) vs. prospektivní (Downs) hodnocení
- kontext – jednoduché vs. komplexní hodnocení (vláda obecně – sektorové politiky)

Ekonomické hlasování: určení odpovědnosti

- kdo je odpovědný za hospodářství?
- rostoucí role státu, role vlády při řízení
- odpovědnost je přiřknuta vládní straně
- rozostření odpovědnosti: koaliční vlády a instituce, které nutí vládu sdílet moc (Senát; federace, silné parlamentní výbory)
- vládní strany se snaží vyvléknout z odpovědnosti a přesunout vinu na jiného aktéra
- kognitivní obtíže se získáváním objektivních (nezkreslených) informací

Trestání vlád v postkomunistických zemích

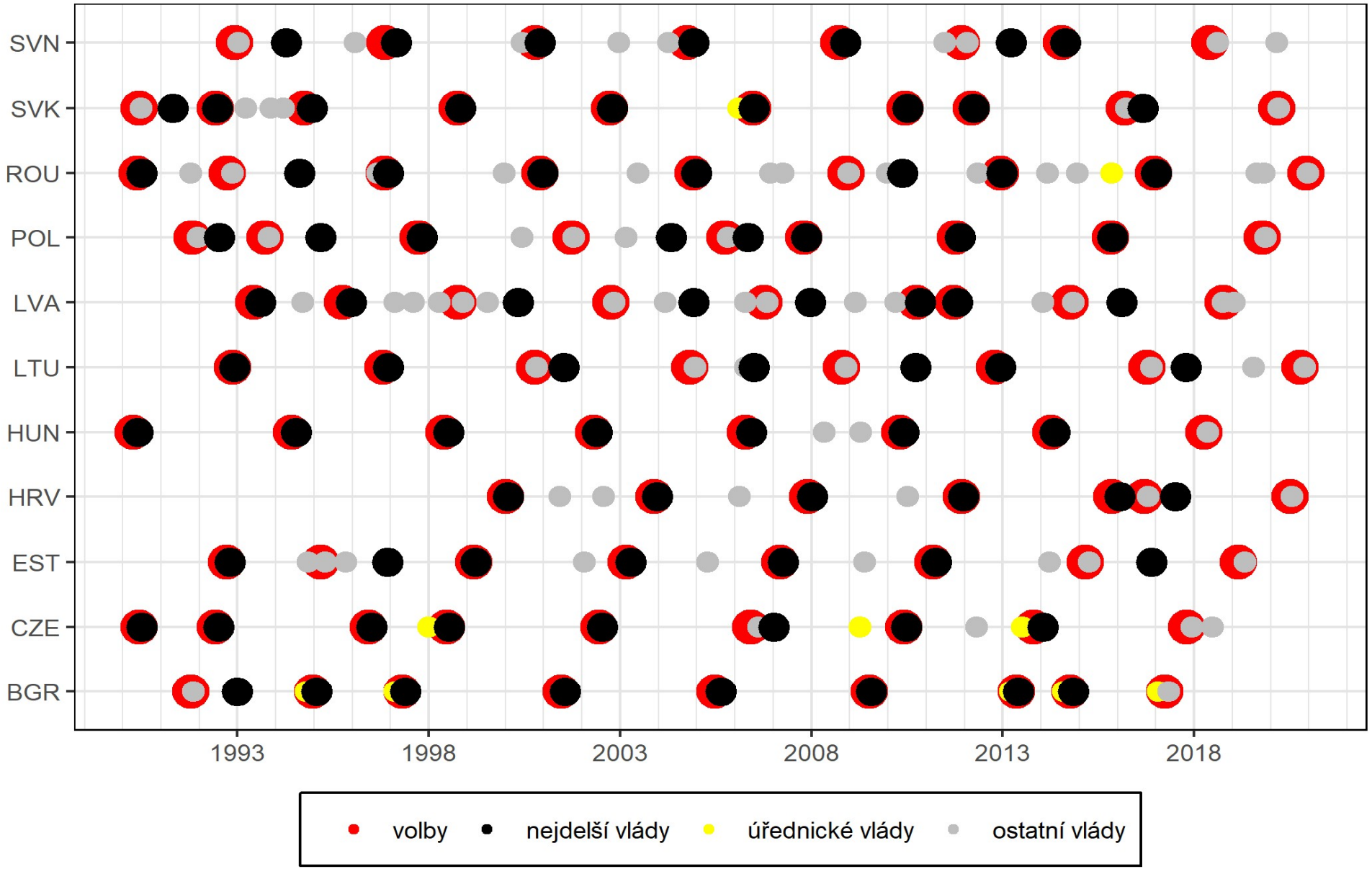

Nejdelší vlády jsou určeny jen pro dokončené volební období.

Trestání vlád v postkomunistických zemích

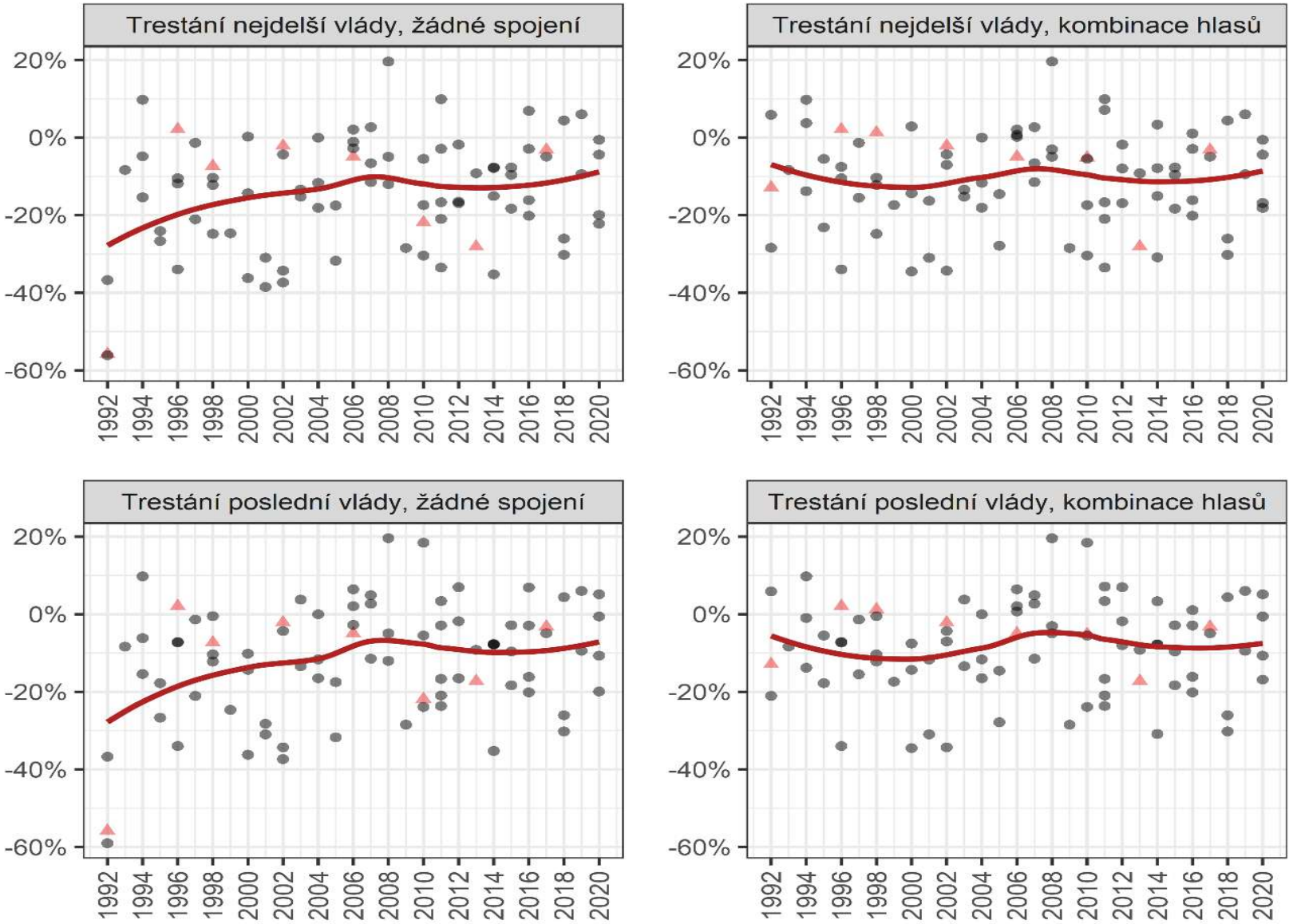

Volební výsledky z databáze Parlgov.org, návaznost stran pro určení trestání - autoři.

Záporná čísla představují trest, kladná odměnu.

České volby vyneseny červeným trojúhelníkem.

Trestání vlád v postkomunistických zemích

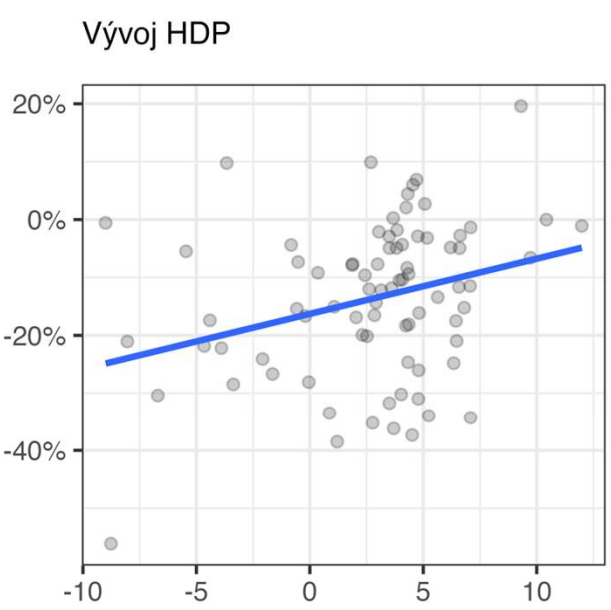

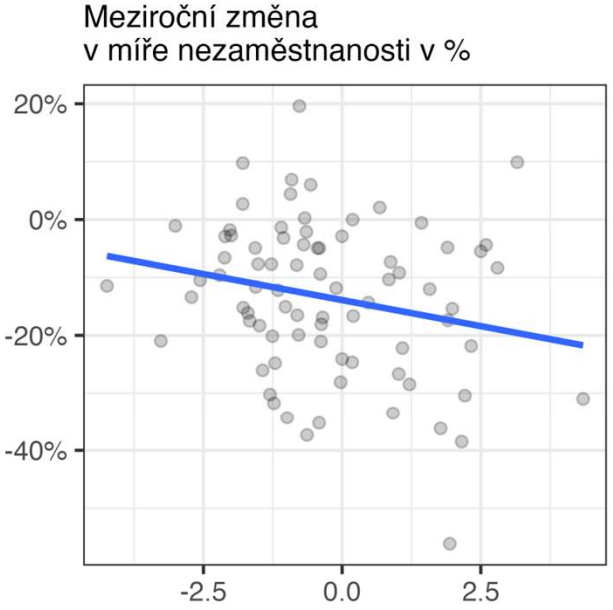

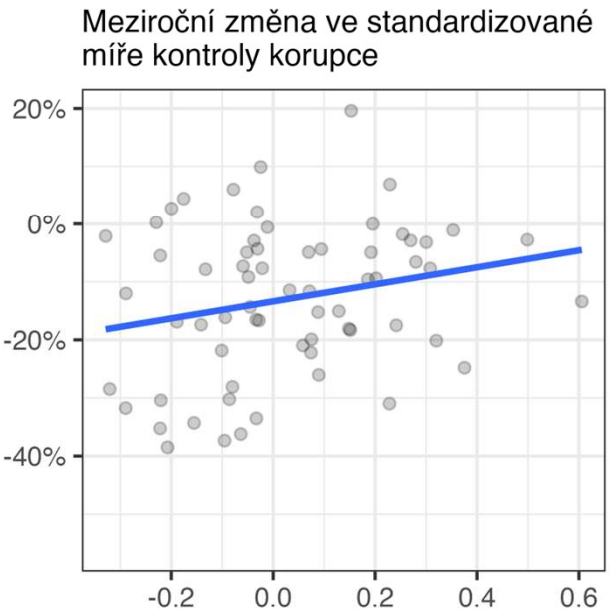

Ekonomické hlasování a štěstí

FIGURE 1 What Best Explains the Variance in Incumbent Government Vote Share?

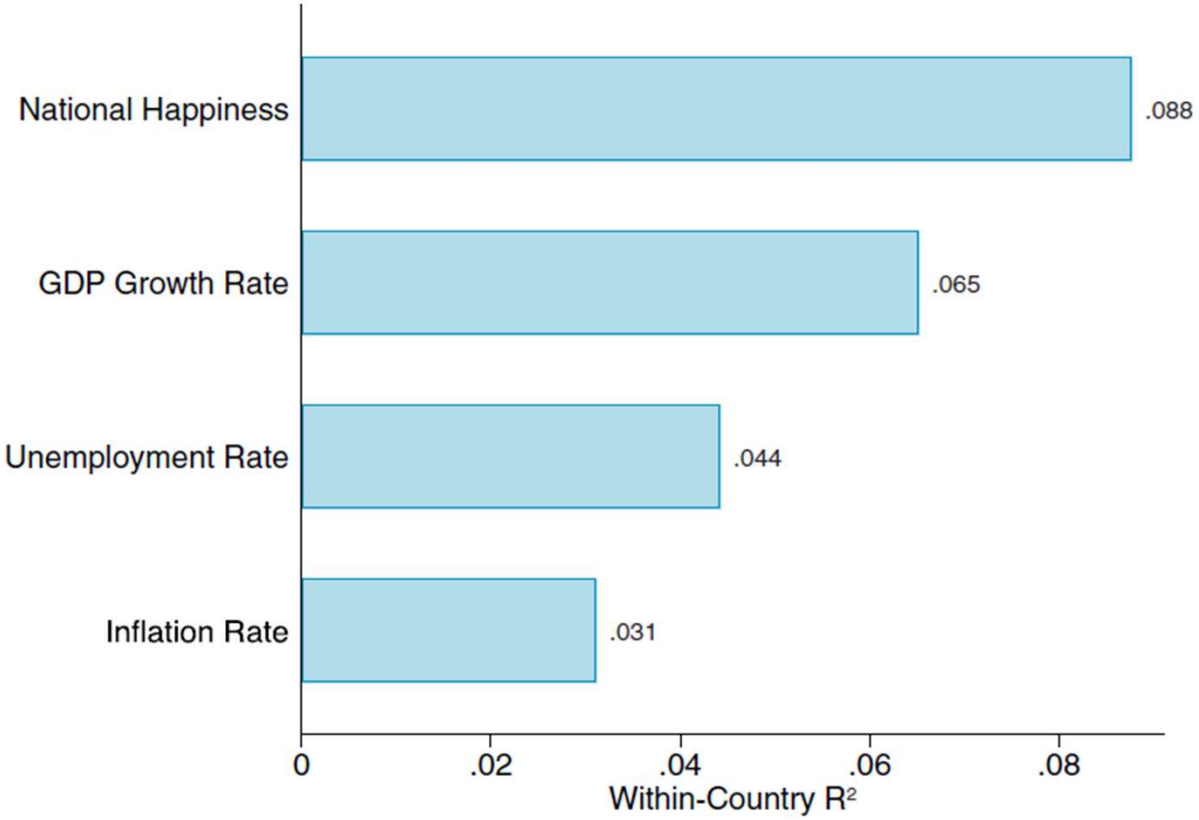

Note: Each bar represents the within-country R^2 value from a separate bivariate within-country regression of cabinet vote share on each of the four indicators. The sample is 139 elections in 15 European countries, 1973–2014. National happiness is the country-mean of the life satisfaction question at the closest Eurobarometer survey prior to the election. Macroeconomic variables are drawn from the OECD and refer to the country-year of each election.

Ward, George. 2020. "Happiness and Voting: Evidence from Four Decades of Elections in Europe." *American Journal of Political Science* 64 (3): 504–518.

Ekonomické hlasování a štěstí

FIGURE 2 Life Satisfaction and the Intention to Vote for a Governing Party

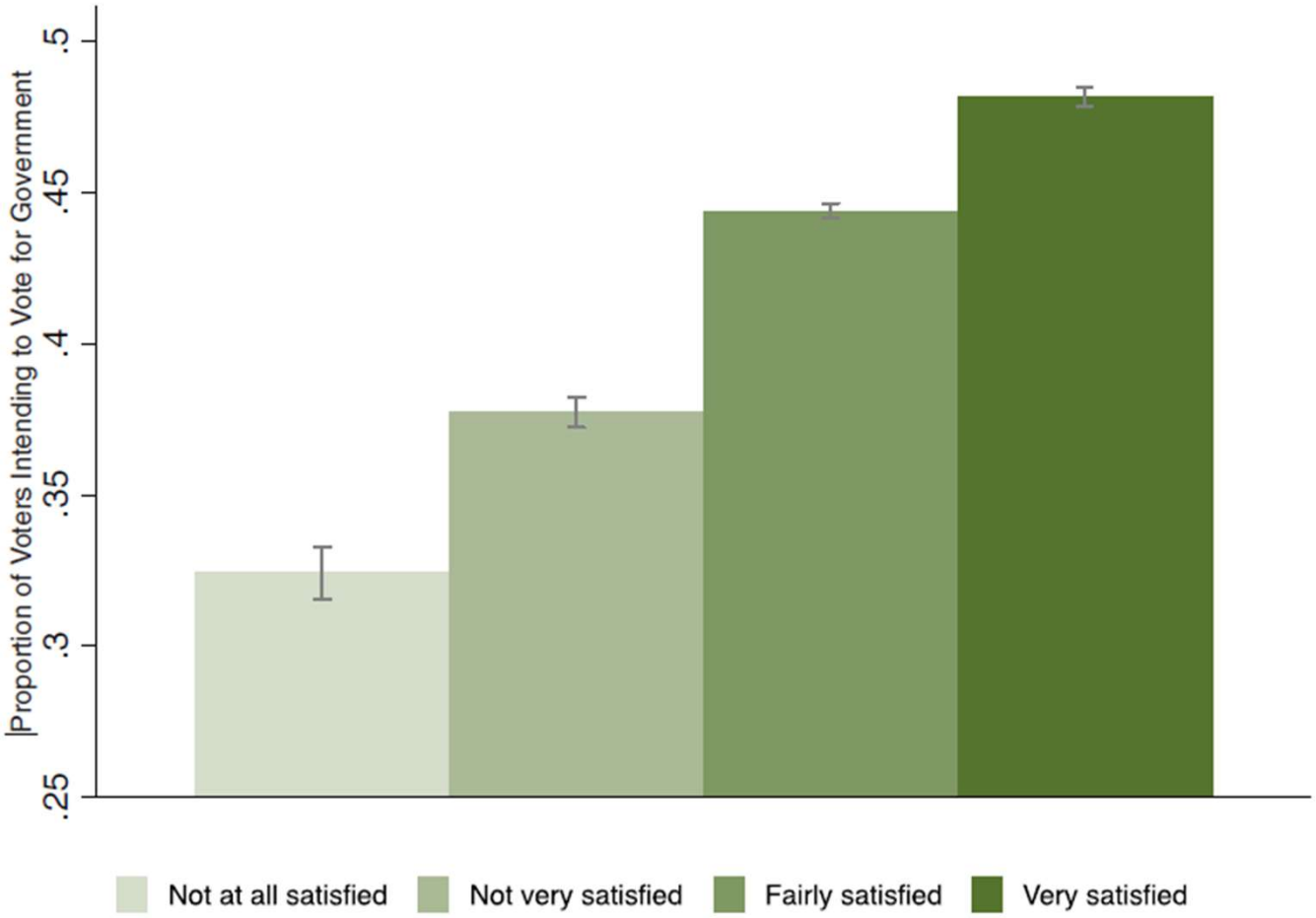

Note: Each bar represents the proportion of likely voters in each category of life satisfaction who respond that they would vote for a government party. The 95% confidence intervals are shown. *Source*: Eurobarometer, 1973–2000.

Ward, George. 2020. "Happiness and Voting: Evidence from Four Decades of Elections in Europe." *American Journal of Political Science* 64 (3): 504–518.

Ekonomické hlasování a štěstí

TABLE 1 Happiness and General Election Results in Europe

	DV: Government Vote Share						DV: Turnout	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
National Happiness	7.885***					6.127**	−0.666	−0.729
	(2.229)					(2.823)	(1.582)	(1.741)
GDP Growth Rate		3.915***			3.564**	2.849**		−0.556
		(1.304)			(1.377)	(1.246)		(0.527)
Unemployment Rate			−2.649**		−1.518	0.037		0.059
			(0.991)		(1.333)	(1.236)		(1.122)
Inflation Rate				2.915*	1.603	1.955		1.611
				(1.365)	(1.671)	(1.483)		(1.240)
Further Controls	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Country Dummies	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Year Dummies	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Observations	139	139	139	139	139	139	139	139
R^2	0.767	0.758	0.738	0.736	0.772	0.793	0.923	0.928

Note: Robust standard errors are in parentheses, adjusted for clustering at the country level. The sample is a panel of 15 European countries, 1973–2014. Independent variables are all z-scored (mean = 0, SD = 1). The outcome variable in Models 1–6 is collective cabinet vote share, lying between 0 and 100. The outcome variable in Models 7 and 8 is percent turnout, lying between 0 and 100. Life satisfaction is the national mean at the closest Eurobarometer survey prior to the election. Macroeconomic variables are country-year values drawn from the OECD. Country and year dummies are included in all models, together with the number of parties in government, government's prior seat share, party system fractionalization (ENEP), and cabinet ideological disparity. $^{*}p < .1$, $^{**}p < .05$, $^{***}p < .01$.

Personalizace politiky

- proces způsobený změnami ve vztazích mezi voliči, stranami a médii
- proces, v němž dochází ke zvýšení významu individuálních politických aktérů a poklesu významu politických skupin v politice
- voliči posuzují politiku spíše jako soutěž mezi individuálními kandidáty než mezi stranami
- důraz je kladen nikoli na subjekt, který politik reprezentuje, ale na politika samotného
- reprezentovaná strana ustupuje do pozadí a program (ideologie, politiky, cíle) je prezentován skrze jednotlivce, především lídry

Zdroje/dimenze personalizace politiky I.

- institucionální úpravy soudobých demokracií: změna pravidel a mechanismů rozhodování tím směrem, že kladou větší důraz na individuální politiky a poskytují jím více moci
- posilování role premiérů v parlamentních demokraciích
- změny volebního systému ve směru více personalizovaného mechanismu (personalizace PR systémů, smíšené VS)
- zavedení přímých voleb (prezidenta)
- změna nominačních pravidel uvnitř stran

Zdroje/dimenze personalizace politiky II.

- technologické změny především v oblasti médií
- mediální obsahy se více zaměřují na individuální politiky
- TV prezentuje obrazy, politické informace prezentuje skrze fyzické objekty jako kandidáti a lídrové stran
- snaha politických lídrů a dalších politiků budovat vlastní obraz a řídit sebeprezentaci
- volební kampaně jsou zaměřené více na lídry a kandidáty

Mediatizace politiky

- stranický tisk byl nahrazen televizí, nejprve veřejnoprávní, od 80. let i komerční
- satelitní a kabelové vysílání, proliferace kanálů
- bulvarizace tisku, zábavný mix radia
- rozvoj sociálních médií
- důsledky pro změny v politické komunikaci a vedení volebních kampaní: více kanálů, segmentace voličů, zacílená komunikace, zacílení i na dříve nedostupné voliče, přijetí metod komerčního marketingu, profesionalizace
- politika přijímá logiku médií (negativita kampaní, konflikt, drama, emoce)

Zdroje/dimenze personalizace politiky III.

- personalizace volebního chování
- individualizace společnosti a pokles významu kolektivních identit pro volební chování
- pokles úrovně stranické identifikace
- dostupnost elektorátu pro politické strany
- lídr se stává značkou strany, reprezentuje ji

Otázky k povinné literatuře

Garzia, Diego. 2017. „Voter Evaluation of Candidates and Party Leaders“. In: Arzheimer Kai et al.: Sage Handbook of Electoral Behavior, pp. 633–653.

- Jakým způsobem jsou měřeny charakteristiky kandidátů ve volebním výzkumu? Jaké jsou kognitivní mechanismy v pozadí těchto různých přístupů?
- Jaké kontexty pozměňují vliv lídrů na volební chování?
- V čem spočívá nevýhoda tradičních způsobů zkoumání vlivu lídrů v podobě povolebního dotazníkového šetření?
- Jak byste charakterizovali vzájemnou interakci stranictví a hodnocení lídrů, případně vliv dalších charakteristik, o nichž jsme si v kurzu říkali?
- Jakým způsobem média proměňují zobrazování politiky a jaký to má vliv na význam lídrů?

Měření voličských hodnocení lídrů

- výzkum politických znalostí ukazuje, že voliči si vytvářejí obrazy politiků na základě menšího počtu charakteristik
- osobnostní charakteristiky (*personality traits*) jako základní komponenty těchto obrazů
- Kinder et al. (1979): kompetence, vůdcovství/vedení, integrita, empatie, (osobní vzhled)
- Bittner (2011): kompetence, charakter
- všeobecná míra sympatie, tzv. teploměr

Problémy měření

- všeobecná míra sympatie – nevíme, co vlastně měří; téměř cokoli může ovlivnit míru sympatie (Fiorina 1981)
- většinou nejvíce koreluje se schopností vést, starostlivostí a morálkou

- osobnostní charakteristiky – jsou také závislé na stranických stereotypech, predispozicích a hlasování; voliči hodnotí lídry na základě svého stranictví
- kovariance obou hodnocení

Reciproční vztahy lídr x strana

- teoretický model: michiganský model (PID=unmoved mover, pre-political, located in social structure, shapes other attitudes)
- design výzkumu: povolební výzkum, v němž je souběžně měřena závislá proměnná (volba strany) a nezávislé proměnné teoreticky různě vzdálené od volby (pohlaví, věk, třída, stranická identifikace, hodnocení lídrů)
- hodnocení lídra se odvíjí od hodnocení strany (reciproční kauzální vztah) = mám rád lídra strany, s níž se identifikuju, a identifikuju se stranou, jejíhož lídra mám rád

Reciproční vztahy volby X lídr & strana

- teoretický model: michiganský model (postoj → jednání)
- design výzkumu: povolební výzkum, v němž je souběžně měřena závislá proměnná (volba strany) a nezávislé proměnné (stranická identifikace, hodnocení lídrů)
- nicméně: jednání někdy ovlivňuje postoje a identitu (kognitivní disonance)
- lepší design výzkumu: panelové šetření
- předvolební hodnocení lídrů je významnější než stranická identifikace

Vliv stranických lídrů na hlasování

- největší v prezidentských systémech
- míry sympatie prezidentských kandidátů vysvětlují až polovinu variance v hlasování (více než stranická identifikace, ideologie, hodnocení ekonomiky apod.)
- v parlamentních systémech je volba o stranách, nikoli jednotlivých kandidátech či pretendentech na premiéra (volí se parlament)
- straničtí lídři mají větší efekt na hlasování v málo institucionalizovaných systémech a se slabými konfliktními liniemi; naopak v ZE mají efekt menší (při kontrole stranictví)

Vliv stranických lídrů na hlasování *v čase*

- proces personalizace znamená, že efekt lídrů na hlasování se v čase zvyšuje

- Garzia (2014) - longitudinální analýza UK, GER, NED:
  - význam lídrů roste, zatímco role PID klesá;
  - roste vliv hodnocení lídrů na stranickou identifikaci (a volbu strany)

Vliv lídrů v ČR

Tabulka 3. Vliv stranických lídrů na volbu strany (1996–2013; logistický regresní model na navrstvené matici)

	1996	2006	2010	2013	1996–2006	2010–2013	1996–2013
stranická identifikace (endo.)	1,28 ***	1,69 ***	1,30 ***	1,04 ***	1,50 ***	1,19 ***	1,33 ***
tematická blízkost	0,78 ***	1,44 ***	0,76 ***	1,06 ***	1,11 ***	0,89 ***	0,98 ***
lídr strany	1,64 ***	1,50 ***	1,32 ***	1,58 ***	1,53 ***	1,42 ***	1,47 ***
náboženství	0,20 **	0,29 ***	0,23 ***	0,27 ***	0,25 ***	0,25 ***	0,25 ***
generace	0,16 *	0,21 ***	0,16 **	0,18 *	0,21 ***	0,18 ***	0,19 ***
sociální třída	0,11 ***	0,27 **	0,11	0,20 *	0,21 **	0,15 **	0,17 ***
McFadden Adj R^2	0,55	0,64	0,54	0,55	0,60	0,55	0,57
Nagelkerke R^2	0,64	0,75	0,64	0,65	0,70	0,64	0,67
N	4654	5613	6058	5221	10 267	11 279	21 546

Zdroj: Česká volební studie (1996–2013); navrstvená datová matice; váženo.

Poznámka: Prezentovány jsou standardizované regresní koeficienty; seskupené robustní směrodatné odchylky jsou využity k výpočtu statistické významnosti.

Všechny modely kontrolují efekt pohlaví, vzdělání, nezaměstnanosti a členství v odborech. Koeficienty pro tyto proměnné a konstanty nejsou prezentovány z důvodu místa.

Statistická významnost: 0,001 (***), 0,01 (**) a 0,05 (*).

Vliv lídrů v ČR a typ strany

Tabulka 5. Vliv stranických lídrů na volbu strany a typy politických stran (1996–2013; logistický regresní model na navrstvené matici)

	konfliktní lin.	vládní	levicová	pravicová	populis-tická	nová
hypotéza	3A	3B	3C	3C	3D	3E
stranická identifikace (ex.)	0,60 ***	0,68 ***	0,58 ***	0,68 ***	0,66 ***	0,62 ***
tematická blízkost	1,14 ***	1,13 ***	1,16 ***	1,12 ***	1,14 ***	1,14 ***
lídr strany	2,23 ***	1,81 ***	1,98 ***	1,77 ***	1,73 ***	1,74 ***
typ strany	0,79 ***	−0,02	0,83 ***	−0,05	−0,49 ***	−0,56 ***
lídr strany * typ strany	−0,57 ***	−0,06	−0,37 ***	0,04	0,30 **	0,28 **
konstanta	−7,23	−5,91	−6,38	−5,90	−5,69	−5,54
McFadden Adj R^2	0,48	0,47	0,49	0,47	0,47	0,48
Nagelkerke R^2	0,58	0,58	0,59	0,58	0,58	0,58
N	21 546	21 546	21 546	21 546	21 546	21 546

Zdroj: Česká volební studie (1996–2013); navrstvená datová matice; váženo.

Poznámka: Všechny modely kontrolují efekt pohlaví, vzdělání, nezaměstnanosti a členství v odborech. Koeficienty pro tyto proměnné a konstanty nejsou prezentovány z důvodu místa, jejich hodnoty jsou obdobné jako v Tabulce 3.

Statistická významnost: 0,001 (***), 0,01 (**).

Vliv médií na roli lídrů v hlasování

- rozšíření televize proměnilo vnímání (a hraní) politiky → přímý vliv na proces personalizace politiky (změna způsobu hodnocení lídrů a zvýšení pocitu významnosti lídrů vzhledem k jejich přítomnosti a zaměření na ně)
- USA: sledování TV vede k většímu významu kandidátů na hlasování
- Evropa: smíšené výsledky
- role internetu, online monitoring, přímý vztah s lídrem, stranou

Otázky k povinné literatuře

Wass, Hanna, André Blais. 2017. „Turnout“. In: Arzheimer Kai et al.: Sage Handbook of Electoral Behavior, pp. 459–487.

- Jaké jsou základní principy kauzálního modelu volební účasti, který Wass a Blais prezentují?
- Jaké jsou základní složky kalkulace, zda se zúčastnit voleb?
- Jaké jsou důvody sociální nerovnosti ve volební účasti?
- Jakými institucionálními úpravami lze zvýšit volební účast? a co byste doporučili zavést v Česku?

Výstupy učení

- Vysvětlit teorií ekonomického hlasování
- Vysvětlit rozdíl mezi dvěma základními způsoby zkoumání ekonomického hlasování (P-funkce a V-funkce)
- Vysvětlit koncept zřetelné odpovědnosti v teorii ekonomického hlasování
- Vysvětlit proces personalizace politiky
- Vysvětlit proces mediatizace politiky
- Diskutovat problémy zkoumání vlivu stranických lídrů na volební chování